

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод дар мавзӯи «Банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 5.5.8. Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Таҳқиқоти диссертатсионии Қодирзода Бахтиёр Бобомурод дар мавзӯи «Банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузори ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон: масъалаҳои назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 5.5.8. Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ, ки аз рӯи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз санаи 01.04.2022 №95/шд ва 25.10.2024 №407/шд ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои Ҳимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот. Мубрамияти мавзӯи таҳқиқот бо зарурати минбаъдаи тақмили низоми қонунгузори ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мутобиқ намудани он ба талаботи давлати ҳуқуқбунёд, принципҳои эътирофшудаи байналмилалӣ ҳуқуқ ва равандҳои муносири рушди илми ҳуқуқ асоснок мегардад. Дар шароити таҳкими истиклолияти ҳуқуқи давлат, рушди муносибатҳои ҷамъиятӣ, ҷаҳонишавӣ ва густариши ҳамкориҳои байналмилалӣ масъалаи таъмини мутобиқат, устуворӣ ва самаранокии низоми ҳуқуқӣ аҳаммияти махсус пайдо мекунад. Аз ҷумла, тақмили сохторӣ ва маъниҳои меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ ҳамчун яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати ҳуқуқии давлат барои таъмини адолати ҷиноятӣ ва самаранокии мубориза бар зидди ҷинояткорӣ баромад менамояд. Қонунгузори ҷиноятӣ ҳамчун воситаи муҳими ҳифзи муносибатҳои ҷамъиятӣ, ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, инчунин манфиатҳои қонунии давлат ва ҷомеа бояд дорои

низомии дохилии муназзам, мантиқӣ ва устувор бошад. Дар ин замина, банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ на танҳо аҳаммияти назариявӣ, балки аҳаммияти муҳими амалиро низ доро мебошад. Зеро муайян намудани ҷойгоҳ, хусусият ва робитаи байни меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ барои баланд бардоштани сифати қонунэҷодкунӣ, таъмини мутобиқати дохилии Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бартараф намудани ихтилофҳо, такроршавии меъёрҳо ва такмили механизми татбиқи ҳуқуқӣ мусоидат менамояд.

Дар шароити муосир, ки қонунгузории ҷиноятӣ пайваста бо дарназардошти тағйироти иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва сиёсӣ такмил меёбад, зарурати таҳияи равиши ягонаи илмӣ ба масъалаҳои сохторбандӣ ва таснифи меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ бештар эҳсос мегардад. Бо вучуди мавҷудияти таҳқиқоти алоҳида дар соҳаи назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ, масъалаҳои марбут ба муайян намудани меъёрҳои илмӣ тасниф, асосҳои методологии банизомдарорӣ, хусусиятҳои низомии дохилии меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ ва имконияти истифодаи натиҷаҳои чунин таҳқиқот дар фаъолияти қонунэҷодкунӣ ва ҳуқуктатбиқкунӣ то ҳол ба таври комплексӣ ва ҳамаҷониба мавриди омӯзиш қарор нагирифтаанд.

Аз ин рӯ, таҳқиқи масъалаҳои банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз самтҳои муҳими рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ба ҳисоб меравад. Омӯзиши амиқи асосҳои назариявӣ ва амалии ин масъала имкон медиҳад, ки равишҳои муосири такмили қонунгузории ҷиноятӣ таҳия гардида, сифати фаъолияти қонунэҷодӣ баланд бардошта, ягонагии татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ дар амалияи судӣ ва фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ таъмин карда шавад.

Ҳамин тариқ, таҳқиқоти мазкур бо зарурати ташаккули концепсияи илмӣ банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, рушди назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ, такмили раванди қонунэҷодкунӣ ва баланд бардоштани самаранокии ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои

инсон ва шахрванд вобаста буда, дорои аҳаммияти назариявӣ ва амалии муҳим мебошад.

Дараҷаи навгонии натиҷаҳо дар диссертатсия ва нуктаҳои илмие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд. Навгонии илмӣ диссертатсия дар таҳияи таълимоти нисбатан мукамал ва аз ҷиҳати илмӣ асоснок оид ба масъалаҳои банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода меёбад. Таҳқиқоти анҷомдодашуда дорои хусусияти бунёдӣ буда, масъалаҳои назариявӣ, методологӣ ва амалии ташаккул, инкишоф ва фаъолияти низоми меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятиро дар робитаи мутақобила ва вобастагии дохилии онҳо мавриди таҳлили ҳамаҷониба қарор медиҳад.

Дар доираи диссертатсия мавқеи нави илмӣ оид ба моҳият ва хусусияти қонунгузории ҷиноятӣ ҳамчун низоми мураккаб, муназзам ва дохилан алоқаманди ҳуқуқӣ пешниҳод гардидааст. Муаллиф асоснок менамояд, ки самаранокии қонунгузории ҷиноятӣ танҳо бо мавҷудият ва мазмуни меъёрҳои муқарраркунандаи ҷавобгарии ҷиноятӣ муайян карда намешавад, балки ба дараҷаи муташаккилӣ, мантиқияти сохторӣ, мутобиқати дохилӣ, пайдарҳамӣ ва робитаи мутақобилаи унсурҳои таркибии он вобастагии мустақим дорад. Дар ин замина, қонунгузории ҷиноятӣ ҳамчун низоми ягонаи ҳуқуқӣ баррасӣ мегардад, ки ҳар як унсури он дорои ҷойгоҳ, вазифа ва нақши муайян дар механизми танзими муносибатҳои ҷамъиятӣ мебошад.

Яке аз натиҷаҳои муҳими илмӣ таҳқиқ таҳияи асосҳои методологӣ таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ ба ҳисоб меравад. Дар диссертатсия имконияти истифодаи маҷмӯи равишҳои муосири илмӣ, аз ҷумла равишҳои системавӣ, сохторӣ, функционалӣ ва муқоисавӣ-ҳуқуқӣ барои омӯзиши хусусиятҳои дохилӣ ва берунии қонунгузории ҷиноятӣ асоснок карда шудааст. Истифодаи чунин методология имкон медиҳад, ки меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ на танҳо аз рӯйи шакл ва мазмун, балки бо дарназардошти вазифаҳои иҷтимоӣ, хусусияти танзимкунанда, ҷойгоҳ дар низоми қонунгузорӣ ва нақши онҳо дар татбиқи сиёсати ҷиноятии давлат тасниф карда шаванд.

Навгони илмий диссертатсия инчунин дар муайян намудани робитаи мутақобилаи банизомдарории қонунгузории ҷиноятӣ бо техникаи қонунгузорӣ ва самаранокии сиёсати ҷиноятӣ давлат ифода меёбад. Муаллиф асоснок менамояд, ки сатҳи баланди низомнокӣ ва мантиқияти сохтори қонунгузории ҷиноятӣ яке аз шартҳои муҳими таъмини сифати қонунэҷодкунӣ, дурустии татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ ва таъмини ягонагии амалияи ҳуқуқтатбиқкунӣ мебошад.

Дар доираи таҳқиқот механизми илмий таҳлил ва мониторинги доимии низоми меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ пешниҳод гардидааст, ки истифодаи он метавонад барои сари вақт муайян намудани камбудихо, ихтилофоти дохилӣ, такроршавии меъёрҳо ва дигар мушкилоти қонунгузорӣ мусоидат намояд. Ин механизм ҳамчун воситаи такмили мунтазами қонунгузории ҷиноятӣ ва мутобиқ намудани он ба талаботи рушди ҷомеа ва давлат пешниҳод мегардад.

Диссертатсия барои рушди минбаъдаи назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ аҳаммияти муҳим дошта, имконият медиҳад, ки масъалаҳои марбут ба сохтор, низомнокӣ, тасниф ва самаранокии қонунгузории ҷиноятӣ дар сатҳи нави илмӣ мавриди таҳлил қарор гиранд. Натиҷаҳои таҳқиқ метавонанд дар фаъолияти илмӣ, қонунэҷодӣ ва ҳуқуқтатбиқкунӣ истифода шуда, ба такмили минбаъдаи низоми ҳуқуқи ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат намоянд.

Нуктаҳои илмӣ ба ҳимоя пешниҳодшавандаро чунин таҳлил кардан мумкин аст:

1. Консепсияи муаллифӣ оид ба қонунгузории ҷиноятӣ ҳамчун низоми ягонаи ҳуқуқӣ, ки дорои сохтори дохилӣ, унсурҳои ба ҳам алоқаманд, сатҳҳои муайяни ташкилӣ ва вазифаҳои мушаххаси иҷтимоӣ мебошад.

2. Асосҳои методологии таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ, ки ба истифодаи маҷмӯи меъёрҳои сохторӣ, функционалӣ ва мазмунӣ асос ёфта, имконияти таҳлили ҳамаҷонибаи ҷойгоҳ ва нақши ҳар як меъёрро дар низоми ҳуқуқи ҷиноятӣ фароҳам меоранд.

3. Муқаррароти назариявӣ оид ба робитаи байни банизомдарории қонунгузории ҷиноятӣ, техникаи қонунгузорӣ ва самаранокии сиёсати ҷиноятӣ давлат, ки аҳаммияти низомнокии қонунгузорию ҳамчун шарти муҳими рушди сиёсати ҳуқуқӣ муайян менамоянд.

4. Механизми илмӣ таҳлил ва мониторинги доимии низоми меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ бо мақсади муайян намудани камбудихо, ихтилофоти ҳуқуқӣ ва роҳҳои тақмили минбаъдаи он.

5. Хулосаҳои илмӣ оид ба зарурати истифодаи дастовардҳои методологияи муосири ҳуқуқшиносӣ дар раванди таҳия, тақмил ва татбиқи қонунгузории ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон.

6. Маҷмӯи пешниҳодҳои назариявӣ ва амалие, ки ба рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ, тақмили қонунгузории миллӣ, баланд бардоштани сифати қонунҷодкунӣ ва самаранокии татбиқи меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ равона шудаанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаю тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳои илмӣ диссертатсия аз сатҳи баланди таҳлили назариявӣ, интиҳоби дурусти методологияи таҳқиқот, истифодаи маҷмӯи усулҳои муосири илмӣ ва омӯзиши ҳамаҷонибаи масъалаҳои марбут ба банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд. Муаллиф дар раванди таҳқиқ ба таҳлили амиқи назарияҳои мавҷуда, равишҳои илмӣ ва таҷрибаи ҳуқуқии марбут ба ташаккул ва рушди низоми меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ таъя намуда, кӯшиш кардааст, ки масъалаи мавриди омӯзишро аз мавқеи низомӣ ва комплексӣ баррасӣ намояд.

Дар доираи таҳқиқоти анҷомдодашуда масъалаҳои банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ бо истифода аз равиши системавӣ, сохторӣ ва функционалӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Истифодаи чунин равишҳо имконият фароҳам овард, ки қонунгузории ҷиноятӣ ҳамчун низоми ягонаи ҳуқуқӣ, ки аз унсурҳои ба ҳам алоқаманд, сохтори дохилӣ ва вазифаҳои муайян иборат мебошад, баррасӣ гардад. Дар натиҷа, хусусиятҳои асосии

низомии меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ, робитаи байни унсурҳои он ва аҳаммияти онҳо дар механизми танзими ҳуқуқӣ муайян карда шудаанд.

Эътимоднокии мавқеъҳои илмӣ пешниҳодшуда бо истифодаи васеи сарчашмаҳои илмӣ, адабиёти махсуси ҳуқуқӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, маводи таҷрибаи ҳуқуқатбиккунӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти қаблии олимони соҳа таъмин мегардад. Дар раванди таҳқиқ муаллиф на танҳо вазъи кунунии қонунгузориҳои ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро мавриди таҳлил қарор додааст, балки инчунин самтҳои имконпазири тақмили минбаъдаи онро бо дарназардошти талаботи рушди илми ҳуқуқ ва таҷрибаи пешрафтаи ҳуқуқӣ муайян намудааст.

Хулосаҳои илмӣ дар диссертатсия пешниҳодшуда дар асоси таҳлили ҳамаҷонибаи масъалаҳои назариявии низомии ҳуқуқ, хусусияти меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ, асосҳои илмӣ таснифи онҳо, принципҳои банизомдарории қонунгузорӣ ва қонуниятҳои рушди низомии ҳуқуқӣ таҳия гардидаанд. Ҳар як мавқеи илмӣ ва пешниҳоди муаллифӣ бо далелҳои назариявӣ ва таҳлилҳои дахлдор асоснок карда шуда, барои рушди минбаъдаи назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва тақмили амалияи ҳуқуқатбиккунӣ аҳаммияти муайян дорад.

Эътимоднокии тавсияҳои пешниҳодшуда инчунин бо аҳаммияти амалии онҳо тасдиқ мегардад. Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар раванди тақмили қонунгузориҳои ҷиноятӣ, таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, гузаронидани экспертизаи илмӣ-ҳуқуқии лоиҳаҳои қонунҳо, фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, инчунин дар раванди таълими фанҳои ҳуқуқшиносӣ ва омодаасозии мутахассисони соҳаи ҳуқуқ истифода шаванд.

Ҳамин тариқ, натиҷаҳои бадастомада ба талаботи таҳқиқоти илмӣ сатҳи докторӣ ҷавобгӯ буда, дорои аҳаммияти назариявӣ ва амалии муҳим мебошанд. Онҳо барои рушди минбаъдаи илми ҳуқуқи ҷиноятӣ, тақмили асосҳои илмӣ низомнокии қонунгузориҳои миллӣ, баланд бардоштани сифати қонунэҷодкунӣ ва таъмини самаранокии механизми татбиқи меъёрҳои ҷиноятӣ заминаи зарурии илмӣ фароҳам меоранд.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии диссертатсия.

Аҳаммияти илмӣи диссертатсия дар он зоҳир мегардад, ки таҳқиқоти анҷомдодашуда ба рушди минбаъдаи илмӣи ҳуқуқӣ ҷинокӣ, тақмили таълимоти назариявӣ оид ба низомӣи меъёрҳои қонунгузорӣи ҷинокӣ ва таҷаққули равишҳои нави илмӣ дар самти банизомдарорӣ ва тақнифи меъёрҳои ҳуқуқӣ мусоидат менамояд. Таҳқиқоти мазкур барои амиқтар дарк намудани моҳият, сохтор ва хусусиятҳои дохилии қонунгузорӣи ҷинокӣ ҳамчун низомӣи мураккаби ҳуқуқӣ заминаи илмӣ фароҳам оварда, имконият медиҳад, ки масъалаҳои марбут ба низомнокӣ ва самаранокӣи танзими ҳуқуқӣи муносибатҳои ҷамъиятӣ аз маҷеи нави мавриди таҳлил қарор гиранд.

Дар доираи таҳқиқ масъалаҳои марбут ба моҳият, сохтор, аломатҳо, принципҳо ва меъёрҳои гурӯҳбандӣи меъёрҳои қонунгузорӣи ҷинокӣ мавриди омӯзиши комплексӣ қарор гирифта, дар ин самт ҳулосаҳо ва пешниҳодҳои нави илмӣ таҳия гардидаанд. Натиҷаҳои таҳқиқ ба тақмили тасаввуроти илмӣ оид ба ҷойгоҳ ва нақши ҳар як гурӯҳи меъёрҳои ҳуқуқӣ ҷинокӣ дар низомӣи умумӣи қонунгузорӣи ҷинокӣ мусоидат менамоянд. Аҳаммияти илмӣи диссертатсия инчунин дар он ифода меёбад, ки дар он асосҳои назариявӣи банизомдарорӣи меъёрҳои ҳуқуқӣ ҷинокӣ, робитаи мутақобилаи унсурҳои низомӣи қонунгузорӣи ҷинокӣ ва аҳаммияти тақнифи илмӣи онҳо барои рушди назарияи ҳуқуқӣ ҷинокӣ муайян карда шудаанд. Пешниҳодҳои илмӣи таҳияшуда барои васеъ намудани доираи таҳқиқоти минбаъда дар соҳаи ҳуқуқӣ ҷинокӣ, тақмили мафҳумҳои назариявӣ ва рушди методологияи омӯзиши қонунгузорӣи ҷинокӣ аҳаммияти муҳим доранд.

Натиҷаҳои бадастомада метавонанд ҳамчун заминаи илмӣ барои таҳқиқоти минбаъда оид ба масъалаҳои сохторбандӣи қонунгузорӣ, техникаи қонунгузорӣ, тақмили сиёсати ҷинокӣи давлат ва баланд бардоштани сифати танзими ҳуқуқӣ истифода шаванд. Ҳамин тариқ, диссертатсия ба рушди назарияи ҳуқуқӣ ҷинокӣ ва таҷаққули равишҳои муосири илмӣ дар самти омӯзиш ва тақмили низомӣи меъёрҳои қонунгузорӣи ҷинокӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳми муайян мегузорад.

Аҳаммияти амалии диссертатсия дар имконияти истифодаи натиҷаҳои таҳқиқоти анҷомдодашуда дар раванди такмили минбаъдаи қонунгузорию ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, фаъолияти қонунэҷодӣ, ҳуқуқтатбиқкунӣ ва таълими ҳуқуқӣ ифода меёбад. Натиҷаҳои илмӣ, хулосаҳо ва пешниҳодҳои таҳияшуда метавонанд ҳамчун заминаи назариявӣ ва амалии такмили низоми меъёрҳои қонунгузорию ҷиноятӣ, баланд бардоштани сифати танзими ҳуқуқӣ ва таъмини самаранокии татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ ҷиноятӣ истифода шаванд.

Пешниҳодҳои дар диссертатсия асоснокшуда метавонанд ҳангоми таҳия ва ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, такмили сохтори дохилии қонун, бартараф намудани ихтилофҳои меъёрӣ, пешгирии такроршавии муқаррароти ҳуқуқӣ ва таъмини пайдарҳамии мантиқии меъёрҳои қонунгузорию ҷиноятӣ мавриди истифода қарор гиранд. Истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар фаъолияти қонунэҷодӣ метавонад ба ташаккули қонунгузорию ҷиноятии нисбатан муназзам, устувор ва мутобиқ ба талаботи рушди ҷомеа мусоидат намояд.

Аҳаммияти амалии диссертатсия инчунин дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои бадастомада метавонанд барои такмили фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, баланд бардоштани сифати тафсир ва татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ ҷиноятӣ, инчунин таъмини ягонагии амалияи судӣ истифода шаванд. Муайян намудани меъёрҳои илмӣ тасниф ва банизомдарории меъёрҳои қонунгузорию ҷиноятӣ барои интиҳоби дурусти меъёри татбиқшаванда ва коҳиш додани ҳолатҳои гуногунфаҳмии ҳуқуқӣ аҳаммияти муҳим дорад. Илова бар ин, маводи диссертатсия метавонад дар раванди таълими фанҳои ҳуқуқшиносӣ, таҳияи барномаҳои таълимӣ, омодагории маводи таълимӣ ва гузаронидани таҳқиқоти минбаъдаи илмӣ дар соҳаи ҳуқуқӣ ҷиноятӣ истифода шавад. Натиҷаҳои таҳқиқ барои донишҷӯён, муҳаққиқон ва кормандони соҳаи ҳуқуқ ҳамчун манбаи илмӣ оид ба масъалаҳои низомнокӣ, тасниф ва такмили қонунгузорию ҷиноятӣ аҳаммияти муайян доранд.

Ҳамин тариқ, аҳаммияти амалии диссертатсия дар он ифода меёбад, ки натиҷаҳои он метавонанд ба такмили қонунгузорию ҷиноятии Ҷумҳурии

Тоҷикистон, рушди фаъолияти қонунҷодӣ ва ҳуқуктатбиқкунӣ, таъмини ягонагии амалияи судӣ ва баланд бардоштани самаранокии механизми ҳифзи ҳуқуку манфиатҳои қонунӣ мусоидат намоянд. Аҳаммияти иқтисодии диссертатсия дар он мебошад, ки муназзам ва дақиқ гардидани қонунгузорию ҷиноятӣ ба баланд бардоштани самаранокии фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, коҳиш додани хароҷоти вобаста ба тафсир ва татбиқи нодурусти меъёрҳои ҳуқуқӣ, инчунин истифодаи оқилонаи захираҳои давлатӣ мусоидат менамояд. Такмили механизми ҳуқуқии мубориза бар зидди ҷинояткорӣ метавонад ба паст намудани оқибатҳои иқтисодии ҷинояткорӣ ва ҳифзи манфиатҳои ҷамъиятӣ мусоидат кунад.

Аҳаммияти иҷтимоии диссертатсия дар он ифода меёбад, ки натиҷаҳои он ба таҳкими қонуният, таъмини адолати иҷтимоӣ, ҳифзи ҳуқуку озодиҳои инсон ва баланд бардоштани эътимоди ҷомеа ба низоми адолати судӣ равона шудаанд. Низоми мукаммали меъёрҳои ҷиноятӣ барои татбиқи одилона ва баробарии қонун нисбат ба ҳамаи иштирокчиёни муносибатҳои ҳуқуқӣ шароити мусоид фароҳам меорад.

Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар як монография ва 22 мақолаи илмӣ инъикос ёфтаанд, ки аз онҳо 18 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд. Мақолаҳои интишоршуда мазмун ва муҳтавои асосии диссертатсияро фаро гирифта, натиҷаҳои илмӣ, хулосаҳои назариявӣ ва тавсияҳои амалии муаллифро дар бар мегиранд.

Маводи нашршуда самтҳои асосии таҳқиқот, аз ҷумла масъалаҳои банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузорию ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, мушкилоти назариявӣ ва амалии он, инчунин пешниҳодҳои муаллиф оид ба такмили қонунгузорию ҷиноятиро инъикос менамояд.

Шумора ва мазмуни интишороти илмӣ ба талаботи муқарраргардидаи банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат

намуда, дараҷаи кофии инъикоси натиҷаҳои асосии таҳқиқотро таъмин менамояд.

Ҳачм ва сохтори диссертатсия. Диссертатсия аз номгӯйи ихтисораҳо ва (ё) аломатҳои шартӣ, муқаддима, шаш боб, поздаҳ зербоб, хулоса, тавсияҳои оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот, рӯйхати адабиёт (маъхазҳо) ва феҳристи интишороти илмии доктараби дараҷаи илмӣ иборат мебошад.

Боби якум ба баррасии масъалаҳои умумии назариявии таҳқиқи қонунгузориҳои ҷиноятӣ бахшида шудааст. Дар он моҳият, хусусият ва аҳамияти қонуни ҷиноятӣ ҳамчун шакли асосии танзими муносибатҳои ҷамъиятӣ таҳлил гардида, масъалаҳои марбут ба сохтор, забон ва мазмуни меъёрҳои ҷиноятӣ мавриди омӯзиш қарор мегиранд. Ҳамчунин нақши сарчашмаҳои ҳуқуқӣ ва омилҳои иҷтимоӣ дар ташаккул ва рушди қонунгузориҳои ҷиноятӣ муайян карда мешавад. Мазмуни ин боб заминаи назариявӣ ва методологии таҳқиқи минбаъдаи низоми қонуни ҷиноятиро ташкил медиҳад.

Боби дуюм ба омӯзиши вазифаҳои қонунгузориҳои ҷиноятӣ ва хусусиятҳои сохтори меъёрҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ равона шудааст. Дар он нақши қонуни ҷиноятӣ дар ҳифзи арзишҳои ҷамъиятӣ, пешгирии ҷинояткорӣ ва таъмини адолати ҳуқуқӣ таҳлил гардида, хусусиятҳои ташаккул ва татбиқи меъёрҳои ҷиноятӣ баррасӣ мешаванд. Ҳамчунин масъалаҳои такмили сохтори Кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таваҷҷуҳ қарор мегиранд.

Боби сеюм ба таҳлили низоми институтҳои Қисми умумии қонуни ҷиноятӣ бахшида шудааст. Дар он мафҳум ва робитаи институтҳои асосии ҳуқуқи ҷиноятӣ, аз ҷумла ҷиноят, ҷавобгарии ҷиноятӣ, гуноҳ ва ҷазо таҳқиқ шуда, хусусиятҳои сохтори Қисми умумии Кодекси ҷиноятӣ ва зарурати низомнокии он муайян карда мешаванд.

Боби чорум масъалаҳои таснифи ҷиноятҳо ва аҳамияти ҳуқуқии категорияҳои онҳоро фаро мегирад. Дар он меъёрҳои ҷудо намудани ҷиноятҳо аз рӯйи дараҷаи хавфнокии ҷамъиятӣ таҳлил шуда, таҷрибаи қонунгузориҳои давлатҳои хориҷӣ дар ин самт мавриди омӯзиши муқоисавӣ қарор мегирад.

Натиҷаҳои таҳлил барои муайян намудани самтҳои тақмили қонунгузории ҷиноятии милли аҳамият доранд.

Боби панҷум ба омӯзиши назариявии таркиби ҷиноят бахшида шудааст. Дар он мафҳум, унсурҳо ва аҳамияти таркиби ҷиноят аз мавқеи равишҳои гуногуни илмӣ, аз ҷумла назарияҳои нормативистӣ ва объективистӣ, баррасӣ мегарданд. Ҳамчунин намудҳои таркиби ҷиноят ва нақши онҳо дар татбиқи дурусти меъёрҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ таҳлил карда мешаванд.

Боби шашум ба таҳқиқи низоми сохтори Қисми махсуси Кодекси ҷиноятӣ бахшида шудааст. Дар он принципҳои ташаккули сохтори Қисми махсус, гуруҳбандии ҷиноятҳо ва робитаи байни институтҳои он мавриди баррасӣ қарор мегиранд. Ҳамчунин омилҳои таъсиррасон ба рушди қонунгузории ҷиноятӣ ва самтҳои тақмили минбаъдаи он муайян карда мешаванд.

Автореферат фишурдаи диссертатсия буда, дар умум мафҳум ва моҳияти диссертатсияро мекушояд.

Бо вучуди баҳои мусбии қор дар диссертатсия баъзе масъалаҳои норавшан ба назар мерасанд, ки аз нигоҳи илмӣ баҳснок мебошанд ва онҳоро ба таври зайл нишон додан мумкин аст:

1. Фаҳмиши вазифаҳои қонунгузории ҷиноятӣ бояд дар доираи муносибати низомӣ ва ҳамаҷонибаи илмӣ мавриди таҳлил қарор дода шавад. Зеро қонунгузории ҷиноятӣ танҳо маҷмӯи меъёрҳои муқарраркунандаи манъи қирдорҳои муайян ва пешбиникунандаи ҷавобгарӣ барои онҳо набуда, балки низоми мураккаби ҳуқуқие мебошад, ки вазифаҳои гуногуни иҷтимоӣ ва ҳуқуқиро амалӣ менамояд. Дар таҳқиқоти назариявӣ зарур аст, ки вазифаи муҳофизатии қонуни ҷиноятӣ ҳамчун яке аз самтҳои асосии фаъолияти он баррасӣ гардида, нақши он дар ҳифзи муносибатҳои муҳими ҷамъиятӣ, ҳуқуқу озодиҳои инсон, манфиатҳои давлат ва арзишҳои ҷамъиятӣ муайян карда шавад. Ҳамзамон, вазифаи пешгирикунандаи қонунгузории ҷиноятӣ бояд на танҳо ҳамчун воситаи мубориза бо ҷинояткорӣ, балки ҳамчун механизми

таъсиррасонии ҳуқуқӣ ба рафтори шахс ва ташаккули муносибати эҳтиромона нисбат ба қонун арзёбӣ гардад.

2. Сохтори меъёри ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ низ ба таҳлили амиқтари назариявӣ ва методологӣ ниёз дорад. Зеро самаранокии қонуни ҷиноятӣ на танҳо аз мазмуни он, балки аз тарзи ифода, сохтори дохилӣ ва мантиқи ҷойгиршавии унсурҳои таркибии меъёр вобаста мебошад. Ҳангоми таҳқиқи сохтори меъёрҳои ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ зарур аст, ки хусусиятҳои хоси чунин унсурҳо, ба монанди диспозитсия ва таҳрим, бо дарназардошти хусусияти махсуси ҳуқуқи ҷиноятӣ мавриди омӯзиш қарор гиранд. Диспозитсия ҳамчун қисми меъёр муайянкунандаи аломатҳои кирдори ҷиноятӣ буда, бояд бо дақиқӣ ва равшании зарурии ҳуқуқӣ ифода гардад, зеро номуайянии он метавонад ба тафсири гуногун ва мушкилоти татбиқи қонун оварда расонад.

3. Ҳангоми таҳлили институтҳои Қисми умумии Кодекси ҷиноятӣ зарур аст, ки робитаи байни онҳо ҳамчун унсурҳои ба ҳам пайвастаи як низоми ягонаи ҳуқуқӣ бештар нишон дода шавад. Дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ институтҳои алоҳида, аз қабили ҷиноят, гуноҳ, ҷавобгарии ҷиноятӣ, ҷазо, ҳолатҳои истиснокунандаи ҷиноят будани кирдор ва дигар категорияҳо, бояд на ҳамчун мафҳумҳои мустақил ва ҷудогона, балки ҳамчун қисмҳои таркибии механизми ягонаи танзими муносибатҳои ҷиноятӣ таҳлил карда шаванд.

Эродҳое, ки дар боло қайд шудаанд, дар умум ҳангоми баҳодиҳии мусбати таҳқиқоти диссертатсионӣ нақши муайнкунандаро намебозанд ва танҳо шаҳодати он мебошанд, ки масъалаҳои баррасишаванда хело муҳим буда, мураккаб ва баҳсноканд ва муаллиф дар ҳалли баъзе масъалаҳо дар натиҷаи омӯзиши сарчашмаҳои ҳуқуқӣ, адабиёти соҳавӣ ва баҳодиҳии ақидаҳои олимони гуногун нуктаҳои муаллифӣ худро пешниҳод намудааст, ки он хоси гузаронидани таҳқиқоти илмӣ мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Таҳқиқоти илмӣ Қодирзода Бахтиёр Бобомурод дар мавзӯи «Банизомдарорӣ ва таснифи меъёрҳои қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии

Тоҷикистон: масъалаҳои назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори, илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.8. Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ мансуб аст. Диссертатсия дар доираи талаботи банди 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 ва бо тағйири иловаҳои 26 июли соли 2023, №295 тасдиқ шудааст, таҳия гардида, пурра мутобиқати ҳуқуқӣ ва меъёрии давлатии талаботи академиро таъмин менамояд.

Муаллиф таҳқиқоти мазкурро мустақилона бо таъя ба усулҳои муосири методологӣ ва криминалистӣ анҷом дода, сохтори диссертатсияро дар асоси низоми мантиқӣ, пайдарҳамии илмӣ ва принципҳои муназзами таҳқиқотӣ ташаккул додааст. Бобҳо ва бахшҳои диссертатсия бо ҳамдигар алоқаманд буда, мутобиқати дохилӣ ва ягонагии илмӣ таҳқиқотро таъмин менамоянд.

Натиҷаҳои таҳлиلى ва хулосаҳои пешниҳодшуда дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошанд. Аз як тараф, онҳо ба рушди заминаҳои илмӣ самти мазкур мусоидат намуда, ҷанбаҳои нави назариявии масъалаи таҳқиқшавандаро инъикос мекунанд; аз ҷониби дигар, тавсияҳо ва пешниҳодҳои амалӣ барои такмили истифодаи имкониятҳои техникаи криминалистӣ ва баланд бардоштани самаранокии фаъолияти муфаттишони прокуратура равона шудаанд.

Бо дарназардошти аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои бадастомада метавон хулоса намуд, ки диссертатсияи Қодирзода Бахтиёр Бобомурод ба талаботи муқарраргардидаи санадҳои меъерӣ оид ба омодаسازی ва ҷимояи корҳои диссертатсионӣ ҷавобгӯ буда, таҳқиқоти ҳамаҷонибаи масъалаҳои назариявӣ ва амалии истифодаи техникаи криминалистиро дар фаъолияти муфаттишони прокуратура фаро мегирад.

Аз ин рӯ, натиҷаҳои таҳқиқоти мазкур барои рушди илми ҳуқуқшиносӣ аҳамияти муҳим дошта, муаллифи диссертатсия Қодирзода Бахтиёр Бобомурод сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз

рӯйи ихтисоси 5.5.8 — «Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ» мебошад.

Муқарриз:

доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор,

Сардори раёсати илм ва инноватсияи

Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ

ва соҳибкорӣ Тоҷикистон

Ҷумҳурии Тоҷикистон



Қудратов Н.А.

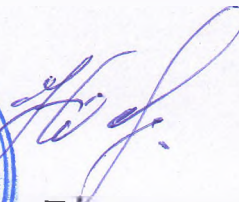
Имзои Қудратов Н.А.— ро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси

Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ

ва соҳибкорӣ Тоҷикистон

«03» сентябры соли 2026



Чураев Ш.Н.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734055, ш. Душанбе, х. Борбад, 48/5
+992(37) 234-88-02; +992(37) 234-88-24

rectorate@iutet.tj

info@iutet.tj

www.iutet.t